

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ
и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6
ф., на по године 3 ф., на четврт
године 1 ф. 60 новч.За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године
10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата плаћа се поштом
упутницом непосредно админис-
трацији „Гл. Црног.“ на Цетиње,
или отпранштинским поштом на
коју драго пошту: у коме је на-
ручнице, може се претплатити
код г. *Петра Ражановића*, власн.
при. агента у Котор и Дупче
или уредништву. Уколико се
не враћају.За огласе плаћа се: за
сваку ријеч или за број од пет
линеара по 3 новчића за први
пут, а за сваки даљи пут по 2
новчића.

ПРЕСТОЛОНАСЉЕДНИКОВ РОЂЕН-ДАН.

Седмнајести јуна дан је највеће радости нашег
владајућег Дома Петровић-Његоша, дан најбуј-
нијег весела цијеле Црне Горе.

Данас се навршује двадесет и пет година
првородном Сину Њиховијех Височанстава, наши-
јех Узвишенијех Владара и Владарке, Његовом
Височанству Књазу **Данилу**, Престолонаследнику
Црне Горе.

Кад се роди мушко чедо и у простој српској
кући, сродници јој и пријатељи изражавају своју
радост, поздрављају нову снагу пуцњавом из пу-
шака. Што ли се на данашњи дан чинило у Црној
Гори прије двадесет и пет година, кад се весели
глас чуо, да се придало прво мушко чедо у нашој
Владаљачкој Кући! Одјек пуцњаве из пушака и
веселе пјесме од брда до брда муњевитом брзином
обрадовао је у накрет Црну Гору, обрадовао сва
српска племена у наоколо Црна Горе, обрадовао
све српске крајеве.

То је било у оно значајно доба, кад је Уједи-
њена Српска Омладина изазивала на био дан
латентну снагу српске самосвијести, српске душев-
не заједнице, која се појавила дјелом први пут
на Цетињу при криштењу Његовог Височанства
нашега Престолонаследника. Одушевљени Срби
из Шумадије и Војводине, из Босне и Херцего-
вине, из Далмације и Боке тада се први пут
састадоше са Црногорцима на веселе Куће Пе-
тровић-Његоша, која је кроз два стољећа мучнијех
и црнијех дана одржала Црну Гору и у њој
српску државну мисао.

Од тада она скривена снага српске самосвијести
све се јача појављује и на књижевном и на
политичком, на смо је видјели и на бојном пољу.
И ево доживјесмо да и до сад тужни Косовски
Видов-дан поздравимо као најрадоснији српски дан.

Кроз ово двадесет и пет година Црна Гора
је раширила своје старе узане границе, те данас
обухвата Зету, славну „Дједину“ Немањинку, дно
историјске Рашке и Захумља, и дно приморја са
столицом католичкијех Примаса Србије још из
Немањинског доба.

Упореду овом напредовању Црне Горе и
јачању српске мисли развија се и наш омиљени
Престолонаследник и тјелесно и умно, тако да
је данас, слава Богу, десна рука Своме Узви-
шеноме Оцу и узданица Црне Горе.

За то Црна Гора сваке године радосно слави
данашњи дан, благодарећи Богу, који ју је обра-
довао Престолонаследником, који га је обдарио

врлинама Славнијех Му Предака, и који Га штити
и кријени.

Нека је благословљен овај дан толике радости!

Нека Свемогући и унапријед штити и кри-
јени Његово Височанство Престолонаследника
Књаза **Данила** на радост Његовијех Узвишени-
јех Родитеља и на срећу Црне Горе!

ДОЧЕК Њ. В. ГОСПОДАРА У БИОГРАДУ.

Ево доносимо наша особита телеграфска извјешћа о
величанственоме братскоме дочеку Њ. Височанства нашег
Господара у Биограду, нека сама говоре о овјем у истини
свијетлијем данима српскијема, како их добро називљу
аваничне „Српске Новине“.

БИОГРАД, 15 јуна. (Предан у подне.) — Варош
сјајно окићена. Непрегледне масе народа загушиле улице.
Од станице жељезничке до Двора упарађена војска са
војнијем музикима и заставама. На станици почасна чета
са заставом и музиком. У краљевском салону очекивали
министри, бивши намјесник Велимарковић, пресједник са
потпресједником савјета, генералитет, пресједник општине.
Краљ стигао на станицу пет минута пред девет. У девет
дошао засебни воз Његовог Височанства. Краљ са свитом
очекивао Високог Госта на перону. Почасна чета одавала
почасти, музика свирала црногорску химну. Владари се
срдечно поздравили руке ширећ у лице се љубећ. По
представљању обојанијех свита, Владари се упутише
у дворски салон, гдје Краљ представи Његовом Височан-
ству министри и остале високодостојанственике. За тијем
се владари изашли и сјели у парадна кола, те праћени
краљевом гардом, отишли у Двор уз одушевљено клицање
непрегледне масе народа. Војска је одавала почасти, војне
музике свирале су црногорску химну. Краљица дочекала
Госта у вестиболу старог Двора. Спашавши с кола Књаза
је лаким кораком узтрчао уз стенице и пољубио
Краљицу у руку. После је поздрава увела Га Краљица у
средњу салу, гдје јој је Његово Височанство представило
своју свиту, а Краљица частиниство Двора са госпођама.
По томе је Краљ одвео Високог госта у нови Двор,
показавши Му одређене апартамане. У 11 сати Његово
Височанство са Њиховијем Величанствима упутише се
у саборну цркву, да присуствују свечаном помену поги-
дуцијех за пјеру и отаџбину. Цијелијем путем народ је
бурно поздрављао. При помену чинодјејствовао је митро-
полит са владиком нишкијем. Митрополит поздравио
Његово Височанство лијепом патриотском бесједом дајући
израза радости народа српскога, што види владоце
српскијех слободнијех држава у братском загрљају. По-
слије помена Владари са Краљицом вратили се у Двор
кроз гомиле одушевљеног народа. Држи се да је стигло
око 15000 гостију из свију крајева српскијех.

БИОГРАД, 15 јуна (предан у 6 сати по подне.) —
„Српска Застава“ пише: Од јутрос лицем на Видов-дан
борави Његово Височанство Књаза Црне Горе Никола I
као гост нашег Краља. Састанак Српскијех Владара на
Видов-дан има нечега дирљивог и симболичнога. Освр-

Ћуки се на заједничку сарадњу у рату 1876 и 1878, у име слоге и љубави поздравља добродошлицом Њазза Црне Горе као госта Краља Александра.

Послије подне у 4 сата била је свечана сједница Академије Наука у скупштинској згради. Призор величанствен, кад су се Његово Височанство са Његовијем Величанством појавили и стали упореду на престола; с десне стране су стајали српски и црногорски министри а с лијеве владалачке свите; сви су у сјајном одјелу. Снице престола пресједнички сто око кога су у полу-кругу сјејели академици, а иза њих у клупама позвани одлични гости. Пресједник академије г. Милићевић отварајући сједницу обратио се Владарима: „Ваше Величанство Краљу заштитнице, Ваше Височанство Њазже пјеснице! Научни трудбеници захвални су кад им Владари земаљски стварају могућност, кад им дају заштиту, да се слободно могу одавати мисаонијем радovima; а кад још дочекају да под шљеме њихове смјерне радионице, да у средину њену собом ступе крунисане главе, прослављени војни народа свога, онда се из њихових раздраганијех срдаца сам отима увик: Да сте нам добро дошли, Краљу заштитнице, да сте нам добро дошли, Њазже пјеснице!“ На то је нови Академик Змај Јовановић прочитао своју пјесму: „Краљевић Марко и Троглав Арапи.“ Пресједник га огласи за члана Академије и преда му повељу, а Њазз и Краљ честитаће новом Академику, рукујући се с њиме. Послије тога посјетилише Владари Дом Светог Саве, петалиште Калемегдан и тврђаву, о том сјутра.

БИОГРАД, 15 јуна (предан 12 сати 16 мин. по п.). — Све новине поздрављају најтоплије Високог Госта Краљевог.

„Српске Новине“ званични лист, веле, како се српски народ,

заносећи се искрено за све племените тежње и осјећаје свога Владарца, са радошћу одазива племенитијем побудама, које су изазвале и које ће освештати данашњи братински загрљај Владарца Србије и Црне Горе. Долазак Високог Госта јесте чин, који одговара онаквијем државнијем интенцијама, какве леже у природи самога положаја сестринских држава и братинских народа, који су кроз стољећа имали да се боре са истовјетнијем тегобама.

„Видјело“ вели: Добро нам дошао драги Госте нашега Дома Краљевскога, непреломна потпора општега нам заједничкога огњишта српскога; а с Твојијем доласком дошла добра срећа свијема осјећајима боље наде, братства, јединства и слоге, који данас надимљу прса измученијех племена српских. Дугачак је низ горких дана од пропасти нам на Марици, од Косовског дана па до данас. Нека буде благословљен свечани тренутак, кад су се ево једном и Поглавари двије наше народне државе са-стали да на земљишту српском један другом руку пруже, с њим хљеб подијеле. Није могао пренути ни најмањи млаз крви црногорске да спрам њега у Србији срце не затрепери; није се могла догодити најмања несрећа Србији, да за њом црногорско око не за-сузи. Крв није вода. Пронесе се гласови, како ми данас мислимо на савезе и уговоре: наши су уговори у пречишћеном осјећању срдаца нашијех, наши су савези гробови бораца нашијех од мора до Дунава.

„Одјек“ вели: Освануо је дан радостан свему српскоме народу. Први пут од како је Србије и Црне Горе посјећују се два Владара из српских слободних покрајина. На Косову су се рас-тали и послије пет вјекова са-стају се на слободној српској земљи.

одржана и обитавана кућа каквог уличи-ског бега поморца. Од заоставштина иза Венецијанаца има траг од разваљене католичке цркве. На једној кући више врата види се узидана плоча с грбом и срдитим натписом: *Nemo propheta in patria sua*. Варош, која броји до 2500 становника, лежи у ували и спушта се полако с истока на запад к мору по странама двају брда, Нињена и Метериза. У горњем дијелу је пазар, а на више, око и ниже њега дижу се куће из зеленила, и већином имају диван изглед на морску пучину.

Куће су од камена и највише на два брда, обично са прируженим кровом од црвене (керамиде, тигала), дугачком стрејом, која у неколико заклања кућне зидове од јаких кина уз јужне вјетрове и морске вlage. У мухамеданаца на и мјестних католика прозори су обрнути у авлију, ограђену високим зидом — тако, да на улици гледају само зистре или слијене фасаде. Ако је прозор на видлику и застрт (дрвеном мрежом), кућа је турска. Унутра у собама намјештај се састоји из широких ћилима, домаће или екадарске производње, лиског миндераука, и у углу наслаганих слојева јоргана и јастука. Рјетко беге ту видјети столицу и сто. Гувернер приморске пахије г. в. Симо Поповић, на онда руски министар резидент са Цетиња К. Е. Аргиро-пуло, бив. митрополит добро-бос. Хаџи Сава Косановић, турски конзул, окр. лекар др Петковић и неколико имућних трговаца из оближњег Скалра имају нове куће са лијеписним распоредом и укуним намјешта-јем, а наши новонасељеници зидају према ерествима или преправљају старе турске куће.

До ослобођења било је у Улицу неколико српских кућа, биједна црквица без звона, и један свештеник, који је због сиромаштине своје пастве уз петрахиз-

„Мале Новине“: Данашњи братски загрљај Узвишенијех Витенкијех Владара сестара Србије и Црне Горе удариће нов печат, даће нов доказ сестринске љубави међу њима.

„Дневни Лист“: Слога, коју данас поздрављамо у састанку владаоца нашега народа, јемство је, да ће се испунити наде српскога народа, које он полаже на крунисане главе кршине Црне Горе и поносне Шумадије, гледајући их, како се братски грле на земљишту слободне независне Краљевине српске.

БИОГРАД, 16 јуна (предан у 11 сати по подне.) Допуњујем извјештај тијем, да је Његово Височанство Њазза од Беча до-пратио у Биоград српски посланик у Бечу г. Ђоко Симић. „Српске Новине“ у опширном извјештају свом о доласку Његовог Височанства називају ове дане свијетлијем српскијем данима. Данас нам бродови Савом и Дунавом донесоме огроман број гостију из унутрашњости. Раном зором већ су се таласале непрегледне масе народа, које нестрпљиво очекиваше полазак Владара у Велику Школу, Музеј и Војну Академију. У пола један-јест кренуше се они са својом сјајном пратњом. У Великој Школи дочека их ректор са професорима, а у великој дворани дјаци Велике Школе и академско пјевачко друштво „Облић“ отпјева црногорску и српску химну; Њазз и Краљ разговарајући се тихо, руковаше се и пољубише се срдачно, што је све присутне дубоко гануло. Из Велике Школе Владари посјетилише Музеум, у коме су Високог Госта нарочито занимали многи спомени крваве борбе за ослобођење Србије. Под-слије 12 сати посјећена је Војна Академија, гдје Владаре дочека управник Академије пуковник Јоца Петровић. Разгледана су пакљиво сва одјељења и научни

радио и пушкарски занат. Сад пак имамо нову и лијепу цркву византијског стила, на другом крају вароши, на брдашцу под тврђавом, баш више простране и угледне зграде осп. школе. Недавно се није смјело споменути име „Малезес“, ни „Карадаг“, а данас? Брујање звона са хришћанских цркава слијена се с меланхоличним гласом мујезина са високог минарета у славењу јединога Бога и у молитвама за здравље Њазза Николе.

Улице су као и свуда по Истоку, тијесне и криве. Главна улица што води кроз пазар, у неколико је насута и исправљена, да могу и кола и и. Дућани су мали и ниски са дрвеним крилима озго и оздо за затварање колико захвата лице дућана, званим ћепенцима, у којима Улицани, сједећи по васдан прекривених ногу, егленушу, кафу срцу, пуше чибук или нар-гиле, и споклојно тргују или немарно по-сматрају свијет што пролази.

Пијаћа је вода са извора и добра; има неколико чесама, а у приватним кућама праве и „бистерије“ или „сараџе“, у које се с кровова или узвишених мјеста стаче кичница за домаћу употребу. Нужици су обичне јаме, ископане поред куће; канала нема да носе неистоћу у море, и оно поред обале не заудару као у далматинским градовима. У опште: варош је доста чиста.

Трговина се састоји из увоза обичних страних фабрикација за ц погорско и арбанашко одјело, колонијаја и других намирница, а извози се уље (главно богаство Бара и Улицја), жито, стока, сирове коже, вуна, дуван, брач (комнина од маслина). Трет је наша главна и увозна и извозна тачка, а јединствено превозно службу врше око 100 уличијских бродова или трабакула (мањег обима граде се на мјесту), који непрестано крстаре по Јадранском и Средиземном Мору, крцајући, међу осталим,

кабинет, а питомци прве године изводили су своја војничка кретања с пушком у руци. Пред полазак из Академије обрати се Њазз Својој црногорској пратњи овим ријечима: „Војводе моје, приступите да вам кажем, што ће вам свијема бити мило. Његово Величанство Краљ јутрос је обдарио Моје Синове Њазза Престононаследника Њ. В. Данила орденом Бијелог Орла првога степена, а Њазза Мирка Таковскијем орденом првога степена.“ Послије подна у пет часова била је утакмица дунавског Кола Јахача, којој Владари присуство-ваше. Утакмице су држате један сахат иза града на војничком љетњем логориншту, Бањичком брду. Свијета је било необично много, који је најодушевљеније поздрављао долазак Владара. Са богато украшене краљевске трибине пратио је Њазз Никола са Својијем Узвишенијем Домаћином живијем интересовањем ток утакмице. Најљепши је привор био кад послије одржане земљорадничке и витеншке утакмице дође ред на утакмицу питомаца Јахача љубичевске државне ерге-ле, махом младијех дјечака у елегантном цокејском одјелу и на помањнијем пунокрвнијем хатовима. Они дефилујући испред Краљеве трибине запјеваше складно у цијелом Српству омиљену пјесму Њазза Пјесника „Онамо, онамо за брда она“, а цијела се публика заједно са Високијем Владарима диже на ноге, и по-слије завршене пјесме захори се из десетак хиљада грла: „Живио!“ — Послије свршенијех утакмица испраћени су Владари одушевљенијем, које се не да описати. Бурно „Живјели!“ проламало је ваздух, а раздрагани сељаци об-колише кола, у која сједоше Владари, и пратише их дуже тако уз одушевљено клицање „Живјели!“ Вечерас је концерт у Двору, о ком ћу вам доцније јавити.

нашу стоку за Италију и Малту, а за грчки Архипелаг, обале Азије и Аџрике угљ и дрва за огрјев од старих маслина црногорског приморја. На обратном путу отуд довозе разно земљано посуђе, ориз — ни ринач — (из Триполиса), тесани камен и т. д. Смјели и предузимљиви уличијски поморци, којих су бродови већином на „дјелове“ (аквије), отисну се у својим дрвеним љускама на далека странствовања до Америке и Аустралије, и посље неколико година врате се кућама, многи честити богати.

На гласу је љепота уличијских жена. Мисли се, да се раса облагородиља тиме, што су Улицјани, као познати гуцари без страха, грабили и отимали из околине и далеких градова лијене жене и дјевојке, гдје су гд чули. У вароши има и неколико кућа Црнаца, до 70 душа, који су до рата били робови у ага и бегова, а по нашем уласку ослобођени су, те раде земљу и разне занате. Жене се крију и кад иду чаршијом, завијене „канотом“ у широком димлијама и жутих паучама, те не знаш, да ли се под мрком сукненом кабином налази љепотица бијеле или арапске расе.

Кад дебелу свијежни покров обавије црногорска брда и планине, и на дуже вријеме отеже или са свим прекине саобраћај по мјестима на висоравнима као Цетињу, Његуницама, Никшићу и т. д., у Бару и Улицу је копно и топло. Румију планину, што се више њих диже, покрије снјег истом у децембру. Тада дувају хладни планински вјетрови, бора, и температура може снасти испод нуле (најниже — 6°). Али докле тај сјеверњак у Подгорици, Никшићу, Бару и по другим мјестима бјесни по 2—3 дана без прекида — тако, да се из куће не може провири, у уличијском приморју слабије дува и мање траје, а у доњем дјелу вароши готово се и не

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

У Л Ц И Њ

као морско купатило и приморска клима-тична станица

Од др-а П. Миљанића.

(Свршетак).

До великог рашког жупана Улицњ је припадао византијском царству. У животопису свог оца Првовјенчани краљ вели, да је он од Грка отео Далмацију и Дио-клитију, „отјечество и рожденије своје“ и градове: Дан, Дриваст, Скадар, Љпинь (1180. г.), Бар и Котор. Пошто су изумрли Бадшићи (1421. г.), Млечићи заузму сву Доњу Зету, па и Улицњ, 1571. године освоје га Турци, и у њиховим рукама је остао све до последњег иеточног рата.

Становништво у вароши и округу уличијском је арбанашко. Као граница међу српским елементом округа барског и арбанашким уличијског служило је брдо Мојура (Мавријан) и под Млечићима и под Турцима²⁾

Међу добрима, што је црногорска управа за ових 15 година учинила некадашњој „уличијској држави“ долази на прво мјесто регулисање разливеног Зогањског блата. Та је мјера јако умањила ендемичну маларију, које у самој вароши нема, јер је према Бојани брдима заклоњена, а у исто доба тиме, што су испушене земље пораздаване сиромашним досељеницима из старе Црне Горе.

Стара тврђина са тијесним и кривим улицама запуштена је и лежи у развалинама, међу којима се налази још по која

¹⁾ Историја Црне Горе Милаковића.

²⁾ Червогорина П. Ровинског.

БИОГРАД, 17 јуна (предан у 3 сата и 50 м. пред подне) — На свечаном ручку, који је Краљ у 8 сати давао Свом Високом Госту, били су присутни страни посланици, министри и сви други високодостојници. Краљ је поздрављиво Своме Госту, на што је Његово Височанство захвалило у доста дугој и веома значајној здравици. У 10 сати у вечер био је концерт у новом Двору, који је исплао на опште задовољење. Данашње „Српске Новине“ доносе Краљев указ, у коме се вели: У знак пријатељства и осјећаја, које гајимо према Кнежевини Црној Гори, њеном Књажевском Дому, Књазу Николи Првом и Његовој храброј војсци, наређујемо да од сада девети пјешачки пук носи назив: девети пјешачки пук Књаза Николе Првог.

БИОГРАД, 18 јуна. — На синоћњем свечаном обједу, на здравицу Његовог Величанства Своме Високоме Госту, Његово Височанство у дугој здравици одговорило је, истакнувши да је дошао за то лицем на Видов-дан, дан српске жалости до сада, да се једном српски народ и том дану обесели, видећи љубав и слогу два Владара српскога народа. У слози ваља снагу потражити те да се остваре жеље народа њиховог, ослањајући се на љубав браће на сјеверу и љубав с Бугарима а и с другјим народима, сроднијем нама по вјери, или по крви, или по тежњама.

Данас је у горњем граду извршен свечан чин проглашења Књаза Власником деветог пјешачког пука; пошто је генерал Кока Миловановић прочитао указ, пук поздравиле новог Власника громовитијем „живио!“ Послелије подне посјетили су Књаз, Краљ и Краљица Наталија народну светковину у Топчидеру, на коју се слегло преко 5000 душа великом у шареном сељачком руху,

а народ је најодушевљеније поздрављао Владаре. У вечер је посјећена сјајна забава трговачке омладине.

ПОВОДОМ ОДЛАСКА Њ. В. ГОСПОДАРА ИЗ МОСКВЕ

„Руское Слово,“ врло уважени руски лист што у Москви излази посветио је Његовом Височанству нарочити чланак, који гласи:

„Једини и искрени пријатељ Русије — то је Никола Књаз Црногорски!“ Тако је у своје вријеме рекао незаборављени Цар — миротворац, и те су његове ријечи громовито одјекнуле по неирегледној Русији, и испуниле срца свију Руса дубоким поштовањем, бескрајном љубављу према великом и староме Господару Црне Горе, који је још одавно задобио симпатије рускога народа. Како Русија, тако је и Москва, представница Русије, свагда гледала у Црногорском Књазу не само врховног поглавара братскога и једновјернога јуначког народа; не само најискренијег пријатеља Русије, који издати не зна, но и идеал храброга борца за Православну вјеру и за Словенство. Гледали су свагда у њему идеалну слику Књаза-Јунака. Књаз-херој већ је неколико пута походио Москву, и сваки пут га је Московски народ дочекивао одушевљено са непритворном искреношћу, као драгога жељенога госта. Свагда је он био драг Москви и још јој дражи постао кад га је Цар — миротворац пред цијелим свијетом назвао својим јединим пријатељем, и руска се царска породица сродила са Књажевом Црногорском Кућом женидбом великога Књаза Петра Николајевића са великом Књагињом Милицом, и женидбом војводе Ђорђа Лајхтенбершког са војвоткињом Станом — ћерима Књажевима.

„И онда се разумије да је Књаз-херој, при доласку у Москву ради присуства на крунисању Царево, дочекан с топло срдачношћу и дирљивим изјавама љубави и симпатија према њему.

„Њ. В. стигло је у Москву 8 маја са својом Узвишеном Децом: Наследником Књазом Данилом и Књазом Мирком. По уре прије доласка стали су се скупљати на жељезничкој станици чланови Царске Породице, генералитет, и особе Царске свите. На њима су биле црногорске ленте. У 3 сата и 55 минута стигао је воз са Узвишеном гостом. Музика је свирала црногорску химну. Огромно мноштво народа клицало је одушевљено „Ура!“ и „Живио!“

„Народ је у Москви увијек одушевљено предусретао Књаза кад год би се појавио на улици, желећи да му тим докаже своју љубав и поштовање. Особито је силно био дирнут руски народ кад је Књаз походио храм св. Тривуна у Напрядној Слободи. У овоме храму чувају се, као што се зна, честите моштију св. мученика Тривуна, што је 1803. године доио Москви на дар црногорски митрополит Петар I. Петровић Његуш.

„На имен дан бугарскога Књаза, Књаз Никола га је са својом децом походио, и

раасхлађујући неспособну пријеку све до 4—5 сахата по подне. Тада настане тишина, а по заласку сунца почне са суша вјетар, звани трамонтана, који освјетљава поћну омарину. Обично морари за своја једрила чекају дневни мистрал кад путују са сјевера на југ, а ноћни „грбич“, *Ischschio*, кад плове обратно. При ризетом западњаку (*ponente*) таласи нијесу велики, али је врло опасан, и бродовље мало и велико склања се од њега из Улицва у сигурнији залив Валдиноћа.

У уљичком округу за вријеме љетних врућина по 2—3 мјесеца не биве кише, али сама варош и најближа околина освјетљава се морским раздробљеним кањима и јутарињом росом. Није по равнинама Штоја и не требају кише, јер подземна вода, која се може наћи на метар дубине, даје довољно влаге усјевиња.

Од малих досада, што прате стаповнике, особито дошљаке и у Уљичу, као готово свуда поред мора, јесу комарци, а још више москити, које наш народ зове „невиди.“ То су ситни лакокрили инсекти, што у вечер залијетају кроз отворене прозоре, особито кад свијећа гори, и уздањем проузрокују раздражење коже и сврбек више него ли комарци. Роје се највише око кућа, где има бунара и зелени, а брање се од њих изгњавањем убрисима, паљењем бухарице и омана. Од мазања лица и руку раствором карболке — као што сам искусио — нема велике вајде.

Уљичка „рива“ (обала) начичкана је приватним „бањама“ или колибницама од дасака на погама, у води, сојистима где се клијенти преоблаче. Из њих низ мале степенице улазе непосредно у море. Морско дно плитко је и посуто финим меким нијеском, те се може ићи напријед по 100 метара, докле вода до грла дође. Сламних пануча или дрвених пануча не треба: иде

оваје се суерсо са изванредним послањством из Србије. Овдје су намијењана пријатељска осјећања и мисли, оваје је била постављена основа великом дјелу савеза балканских владалаца, које ће дјело књаза Никола довршити и утврдити својом посјетом у Биограду и Софији.

„Кад је у Русији 14. маја светковано крунисање рускога цара, светковано је тако исто и на Цетињу.

Пошто је даље московски лист описао како је прослављено крунисање рускога цара на Цетињу, завршује овако:

„Једном ријечи, јуначки црногорски народ чинио је у тај знаменити дан једну нераздвојну цијелину са руским народом. На Цетињу нијесу престајали усклици: „живио руски цар!“ а у Москви је руски народ одавао своју пошту књазу-хероју једнодушним усклицима: „ура! књаз Николај Црногорски!“

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Љетина.

Из свијех крајева Црне Горе стижу најповољнији гласови како о стању усјева, тако о стоци, што су не само главна, него скоро једина два извора нашега народнога добробања.

Званични извјештаји од 17 јуна гласе:

Из Андријевце: Марвено здравље сасвијем је добро у граници, а не чује се ни изван границе да има какве болести на стоку. Усјеви врло добро напредују у опште сви, једино је то, што су одоцњени, иначе ако буде угодно вријеме унапријед, родиће свака врста усјева врло добро. Трава у жуписке ливаде добро расте, а у планинске је средња. Од суше овамо није биле ничему штете, а од пролијех киша кукурузи су били забезбди, ама су се послиједњом сушом опоравили добро. Киша која је јучер и данас падала добра је била у опште за све.

Из Подгорице: Здравље стоке у овом је округу као најбоље. Сијено и сви усјеви такви су, да се не може љешне пожелети, а особито услед јучерашње кише.

Из Вегуша: Стока добро, сијена добра, сви усјеви лијепи. Кише до сада довољно.

С Вира: Марва и сијена добра; рани усјеви сви доби као икад, а и доцни иду добро. Бијела жита добра, кроз 10 дана жетва. Сунчана топлота умјерена у цијелом округу. Прошлу ноћ падала је умјерена киша по задовољству.

Из Колашина: Здравље стоке у овом округу је добро. Сијена на мјеста

врло добра а на мјеста средња. Усјеви у цијелом округу најповољнији. Стока на пазару слабо пролази, а жита се може узети по 8 до 9 повн. ова.

С Ружеке: Сточно стање уредно и здраво. Сијено у најљешнем напретку. Усјеви рани најбољи. Шеница је родила најбоље, што се памти да је икад рајала. Грожђе до сад напредује. Досадашње кише служиле су на корист. Лугови су већ свуда отворени и све више се оварају до највише мјере. Орава су уредна, толико киша прикљем земљама успорила сијање; али ће се до Петровадана усјат пола до највише мјере.

Из Бара: Стока добро. Зимни усјеви повољни. Раж и кукурузи врло добри, тако исто позни. У пећељу падала је добра киша по сату, те је као ранијем тако и познијем усјевиња добробро дошла. У околна села још се сије позни фурумтени. У Мркојевићима лоза иде добро.

С Гривова: Сви усјеви уопште су добри, изузимајући на појединијем мјестима јечмове; сијена ће бити доста добро. Марвено здравље добро. Није било штете ни од много кише, ни од суња. Сад би добро било да преклине киша, због косидбе сијена.

Из Уљича: Ц усјеви и трава свуда добро иду; ни суше ни киша до сад нијесу штете чинили. Киша се дијелом већ усјала а дијелом се сије и за њу изгледи добри као икад до сада.

Из Пашућа: Живо је у опште добро, али је доста јевтино. Усјеви су у опште лијепи а тако исто и трава.

Из Д-града: Марвено је здравствено стање у опште добро. Бијела су жита добра као икад, а тако и урметни рани и позни, па и трава. Пешина, по некијем мјестима има изузетка од сувинијех киша, али пошто је сада окренуло ведро вријеме, може се казати, да је у изглед добар род.

Из Горанског: Траве ће бити доста. Усјеви су добри, осим некијех мјеста подводнијех, али су ријетка таква мјеста. У Пивској планини трава зелела биш добро, а тако и у сјени прилично напредују. У Дробљак и у Језера, кажу да су добри усјеви и траве. Може се рећи да је све добро до сада.

(Уљив воде на зубе.) Хоће ли се да заустави пропадање зуба, које је у повије доба најшире слојеве људске захватило, мора се прије свега бити на чисто о

осјећа, те би и боник могао изаћи и тад на обалу, да се користи чистим ваздухом и зрацима сунчаним. Ако у ријетко падне мало снијега на какво брданце, он траје од јутра до подне. Пећи се у Уљичу не ложе, нити их има, већ разгоре угљ у мангалима, па се грију у одајама и дућанима. Само у болним кућама модерног кроја служе се пећима или каминима. — Црногорско приморје, по Шварцу, има средњу годишњу температуру 16° Р., а зетска равница с Црнимом 12° Р.* Како се овај посљедњи број готово у длаку слаже са 12,3° Р., средњом црном, изведеном из мојих двогодишњих тачних записанија у Подгорици (1881—83 г.). Шварцова теоретична Т° у Уљичу биће истинска. У јануару је толико топло, да већ цвјетају руже и ничу љубичице. У току три најхладнија зимска мјесеца сабирају радници маслине и циједе узје (зејтин), а да снијега под дрветом и не виде.

Огледало Јадранскога Мора мијеља се не према планетарној илими и осјеци (приливу и одливу), као што бива на океану, него таласи зависе од вјетрова, и најјачи су при југоисточном, који доноси изобилну кишу. У капалима Млетака при силном *Sirocco* вода порасте до два метра. То исто видимо и по црногорским ободама, само у мање. У прољеће и с јесени, кад порасте Скадарско Блато (Скадарско Језеро) и арбанашке воде од великих киша, при мјетно порасте и уљичко море, а даље од обале види се широка плава мутне воде ријеке Бојане, чему доста помаже и морска струја оздо из Грчке.

Почињући од Марта и преко цијелога љета дува готово сваки дан у Уљичу северозападни вјетар, маестро или мистрал. За вријеме сезоне купања вријеме је прије подне тихо, око 11 сахата почне ширати,

* Черногор. П. А. Ровинског стр. 164.

се басом погом као по памуку. Није потребно да се зна пливати, а што је још најважније при морском купању: можеш етати на коју хоћеш страну и узети позицију, удецу за шибање тијела слабијим или јачим валовима узбурањенога мора.

Зна се, да љекари реуматичним не препоручују купање у мору. Међу тим имао сам прилике да видим, како се људи с костобољом и зглобовним реуматизмом повраћају из Уљичва знатно поправљени и лакши. Ствар је у томе, што су они, сквашени се површно у морској води, дуже лежали и мирани се на суњу у пријатном, врлом нијеску полукружном луку. То парадно, од старине познато, дијечјење усвојила је и научна медицина: изложи се болесни дио тијела дјелству сунчаних зракова (хелиотерапија), или се рука, нога или вие пацијент стави у екрињу (сандук), и наспе нијеском до 50° топлоте, гдје остане по сахат и више. Са бањама од топлог нијеска при хроничном и четром реуматизму експериментисали су а научно образложили у новије вријеме проф. Сенато, Влатеричи и др. Те природне пешчане бање могу замјенити каде од топле и вреле, обичне или морске воде и лимана, којима се исцједују мишићи и артикуларни реуматизми, разни неврити, *ischias*, болести женских полних органа (*pelv. raga, endometritis*) и т. д., јер те бање од нијеска подноси организам лакше и са вишом температуром и дужи бањањем.

За шетњу и освјежење љети најљешње ја мјесто иста полукружна, око 1 км. дугачка обала мора, — особито јутром и пред вече. Ко воли активно или пасивно кретање на води, ето му барке, да га возе или да сам весла. Које је досадна врева валовитог мора, може поћи уз пазар, попети се у виограде брда Пинеша више Вратиславе или Сука, некадашње врије (дот-

љиковца) богатог Имаџил-паше, плановати у густој маслиновој шуми на вјештачким заповијама Валдиноћа, гдје је народна фантазија једном извору због љепоте и тајанствености дала име „Вилне Воде“. Мало даље к сјеверу пружа се брдо Мокжур са китњастим селма, гдје се Срби под вођством кнеза Стефана Војислава, унука св. Владимира Дукљанског, 1043 г. задобили сјајну побједу над грчким војводом Михаилом Куреулијом, коме је ту од 60.000 ратника пошло више од половине војске са седам војвода (Goleich, St. Novakovič). Од свуда се отвара дивни поглед: к западу на величанствену, час тиху час бурну пучину емјег мора; к југу на старо-српску Бојану и преко ње на приморску пловду Абацију; к сјеверу горди Саторман, штози Бар и горобасну Румију. Љубитељи еквијације ваада ће наћи кола седленика или мирно магаре да јаше. Ко хоће даље, нек иде у поље уљичко: у питома села Кодре, Зогаљ, Штоје. Преко цијеле зиме има зелени, и стога може на ети, а пријатељ лова наћи ће ваада јаробича, зечева, шљака и т. д. Зогаљско је блато одморна станица за таче селице. Ту их, кад дошале са сјевера у јесен, хватају у зарочите мреже, а ловац, скривен под дрветом, убије више себе по стотину комада за који сахат.

У фебруарској свесци „Дела“ 1894 г. жали се наш приједни др Л. Диматријевић како су биоградски љекари од нескот доба уобичајили, да с руке шаљу болне од грудних болести и т. д. у Абацију, на чак и јужну Француску, наводни пријере људи, који су као посве прости, обрађиваних средстава и у позном стадију болести тамо спремани, па се на туђег свијета ипак и не враћају, или се враћају озљедљиви и уморани. Злајући Ваљско из свога личног посмаарања хвали

— При закључку листа стиже нам још следећи телеграм:

БИОГРАД, 18 јуна (пред. у 8 сати по подне, прим. 19 у 10 с. пред. подне.)

Његово Височанство Књаз са Краљем присуствовао на Бањском брду сјајној војничкој смотри. При дефиловању Краљ је провео испред Књаза свој седми пук, а Књаз свој девети пук испред Краља. Публика одушевљено поздравила оба Владара. За тијем посјећена фабрика дувања, друге установе. У официреком дому на закуски Књаз наздравио Краљу, као врховном команданту српске војске, а Краљ Књазу, као врховном команданту црногорске војске. У пола осам присјели су Узвишени Владари на станицу са свитама и послејде срдачна опронтаја и бурног поздрављања од стране скупиљене многобројне публике одпутова Његово Височанство у три четврти на осам.

СРЕЌКЕ ЗА 12-ТО КОЛО

Српске државне класне лутрије готове су могу се добавити у свима подјелама и великом избору бројева код потписаних овлашћених продаваца.

12-ТО КОЛО

По измијењеном плану поред досадашњих великих добитака од 100,000, 70,000, 50,000, 40,000, 30,000, 20,000, и т. д. и т. д. има још и једну премину од

200,000 ДИНАРА

Укупан број добитака износи 15,000 и 1 премину на спрам 30,000 издатих срећака; значи да половина издатих срећака мора добити.

Срећан играч може у овом колу добити

300,000 ДИНАРА

Прилика се даје свакоме да окуша своју срећу са познатим издатком што га играч на ову цијелу жртвује ствара себи могућност да постане богатим.

У прошлом броју већина главних добитака пала је на срећке што их је наша радња продала.

Учтиво позивамо пошт. играче да се за куповицу срећака обраћају на нас.

Наручбине из унутрашњости Србије и иностранства извршујемо брзо и тачно Извјештаје о резултату сваког вучења као и свако друго нужно извјешће, достављамо одмах нашим поштованим играчима. План играња на захтјев шаљемо сваком о нашем трошку.

Цијена је срећкама за I. класу цијелој 24 половини 12 четвртини 6 и осмини 3 динара у сребру.

Вучење је I. класе 5 јула 1896 године.

Биоград, маја 1896.

С поштовањем
Кокановић и Васић.

О Г Л А С

GRAND HOTEL NATIONAL, WIEN
(Taborstrasse.)

Обновљен, једини велики бечки хотел, у коме се не рачуна ни послуга ни осјећљење. 200 соба од по 4 нр. а. в. 1. — Култило брзојав и брзојав (telephon.) Пристанница коледора и лађа у непо-средној близини. Умјерене цијене. Погодба при дужем бављењу. Говоре се сви модерни језици — on parle toutes les langues modernes.

A. Хартхамер Ф. М. Мајер
управитељ (4—10) власник.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Четиње, 13 јуна.

(Повратак Престолонаследника.)

Његово Височанство Престолонаследник Књаз Данило повратио се из Москве преко Париза и Вена уочи Видова дана, у најбољем здрављу. Грађанство цетињско приредило му је дочек најљубазнији. Неколико кола изашло је Његовом Височанству на сусрет до Креча, а неколико га је дочекало на Чекању. На Његушима су куће при путу биле освјетљене, и ту су га дочекали вешушки гавари са народом где се Његово Височанство зауставило и с гаварима љубавно поразговарало. Тако исто на Вајшима је била школа и црква освјетљена, где је такођер било народа, који је дочекао Његово Височанство бурнијем клицом „живио!“ У дугој поворци кола свијем се путем пјевало, па је тако радосна пратња ушла у постоја у варош, која је била сва изашла на главну улицу. Да види и да дочека љубљенога Престолонаследника. Пред повијем Дворцем дочекали су Његово Височанство Високопреосвештени Митрополит Митрофан и Хаџи Сава са високодостојницима. На врата од Двора Њезипо Височанство Књагиница са Свјетанјем Књагиницама примиле су у мајини и сестрински загрљај Његово Височанство.

(Рођен-дан Престолонаследника.)

У недјелу, у ови рођен-дану Његовог Височанства Књаза Престолонаследника, варош је била зарана окићена заставама, а у први мрак освјетљена. У војничком стану, који је већ вапе од половине покривен, цетињска чета имала је вечеру, на коју је позвала многе грађане, где се напјало Слављенику, уз многе друге патристике здравнице, и у пјевање патристичких пјесама. Отолеп су војници са својим гостима пошли пјевајући, са старином сардаром Савом Јовићевићем на челу, пред нови Дворац, где су чињели овакве Његовом Височанству Књазу Данилу, који је изашао међу народ и обрадовао га љубавном ријечи; у то је изнешено било пикићко пиво, којим су сви приеути у дворској авлији били угонђени. Сјутридан је била у катедралној цркви архијерејска служба са благодарњем у присуству Њезипог Височанства Књагинице и Њиховијех Свјетлости Књагиница Јелене,

Благодат климе и пљаткоет обале доље у учини (la plage) намег Улицу неоспорно најдлажу позната мјеста поред Адрије. На жалост имамо то и готово само то. За сад пароброди, који путују из Котора к Југу, додирују Улицу два пута недјелно, а тако исто и у обратном правцу. Но је-вропски уређене гостинице и удобности немамо. Свдранци и Црногорци задовољавају се рђавом и тропном кафаном, коју држи на обали неки Македонец; настано се код еродника или приватно код позаника. Да би се овом докочило, уцетињска општина у споразуму са тамошњом позитивном влашћу стара се од неког доба, да се нају ерества, како би се у првом реду подигла једна модерна зграда с потребним намјештајем — као неопходан услов, да се страни госту приуку, и користе благословеном природом. За сад се могу користити само суједни Свдранци и наши људи са породицама, који су навизули на проет и неизвијеначен начин живота, и самци са стране без фамилије.

Кад би се остварила нека митровачка жељезница од Феризовића до Свдра, о чему се чешије глас проносио, Улицу би добио уједно значајно важне приватно тачно, и несправљено приморске станице, не само за западни дио Турске, него и Краљевине Србије. Скраћено би се знатно пут, и бопица би имала у боље, љепше и здравије мјесто него што је Абација. Улицу је српски санаторијум будућности.

(„Српски Архив за Целокупно Лекарство“ свеска I. и II. 1896 г.)

уароцима истог кварења зуба. Као што кажу брижљива иштитивања, ти су уароци врло различити. На прво мјесто долази, да се посмотри начин хране. Бална храна, од које остаци творе у устима киселину, показује се као главни непријатељ зуба, и она је у толико за зубе тора, што је мекша и што више у њој има елатких шећерних састојака. Што се више потискује грубљи и тврђи прии хлеб бијелим, што се више употребљају елаткиши, то се све више кваре зуби. Да се обрадују кријенки зуби, па да се вети и здрави одрже, за то је мјеродавна и добро смјешана храна, која такођер обилаје и у кречним састојцима. То је скоро др. Карл Розе у листу „Zeitschrift für Schulgesundheitspflege.“ Он је прегледао вели број дјецe у народним школама у Баденској и Тириншкој, па је нашао, да становници оних мјеста, која имају тврде, кречне воде, имају знатно боље зубе од становника оних предјела, у којима је мекка вода са мало креча има двоструко више покварених зуба, но у кречевитим; у прима је било по Росову наласку 35% покварених зуба, у потоњим напротив само 16%. У мјестима са мало креча имало је 1—2% дјецe неосштећене зубе, дочим у мјестима са обилно креча бијаше то код 17—21% ученика. — Узрок тијем појавама може само у томе бити, што је предјелима са мекком водом у оне тло оскудно са кречом. Ради тога су такођер и близке, које на њему расту, размјерно оскудне у кречу, а такођер се пијаком водом само мало креча у тијело уноси. Из тога савједи, да кад се мање креча уноси у тијело, зуби већ у младости мање имају креча, па брже подлегну шкодљивим утицајима. На пошљетку потврђује исправност ове предности одређење боје зуба, које је др. Розе у Тириншкој извео. Наиме, у предјелима, који нијесу оскудни у кречу, претежно су зуби добри и јави, а жуто сјајни; у предјелима оскудним у кречу зуби су напротив рђави, бијело-жути и плаво-бијели.

Из тог истраживања у пречом оскудним предјелима треба извести некоја хигијенска-правила за живот. Препоручује се, да ти једу таква јела, која на познат начин садрже више креча. А та су вадру биљне хране: зељо, кељ, купус, салата, мрква, лук и т. д. даље све махуљаче као грашак, боб и лећа, уз то између животињске хране млијeko и јаја, особито су обилни у кречу. Тијем се неће само очувати зуби, већ цијела грађа кростију. Вап управо у предјелима оскудним у кречу и с мекком водом наласи се становништво претежно са слабом грађом кростију, са кривим погама и другим богањитинама. За то је хигијенски пузно за те предјеле, да навлаче кречу земљу и креч на баште и вртове, те се врло препоручује, да се у предјеле са мало креча барем мливо мабавља из предјела, који су кречем обилавији.

„Сар. Л.“

га као мјесто без вјетра и прашице, куда треба слаати бошке, а вап Србије за љетње и зимње борављење препоручује по чувењу Херцег-Нови и Тонау у Боки. И доиста, разлозан српски лекар нема довољно ријечи да препоручи ове наше кречно приморске обале са сваког погледа за српску публику, да се лијечи, крече и проводи задовољно и економно међу браћом као у својој кући. Док. Љ. Пенатовић, који је у свом вијеску много путовао, и много видјео, сво шта пише: „Штета што наши људи, које лекари упуте да траже блажију климу, не долазе у Боку Котореку и Нови, него иду у туђа екуна мјеста, где се нарочито оми, што не знају језика, од тешке самоће још нећма разболе. Клима у Новом пријатнија је и љепша него у Ници. А што се тиче живота и друштва, може се слободно рећи, да сама она некрост, с којом вас сваки пријатељски срјета, најбоља је медицина за људе, којима је здравље порушено. Кад год дођете у Нови, нијесте дошли у туђу варош, чини вам се да сте дошли својој кући међу своје ероднике, познанике и пријатеље. При том је велика јетатиоћа...“ Овамо је он био прије и у вријеме рата. Да се велики покојник пошло рата бавио у нашој поповодивеној приморској вахији, и посебно у Улицу, нема сумње, да би напнео ако не бољи, оно свакојко тако понавља суд о клими и купању у Улицу.

У најновије вријеме бечка медицинска школа почела је обрађати више важње на приморска мјеста у Далмацији, која могу, да је бољег саобраћаја и више комфорта, потпуно замијенити франц. и италијанску Ривијеру. По иницијативи грофа Хараха и проф. Шретера већ се образовало друштво на акције, које ће се старати о подизању хотела у уређењу љечница, међу осталим у Дубровнику и Боки.